

Oplaty uiszczane przez posiadaczy urządzeń reprograficznych na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania a podatek VAT

Posiadacze urządzeń reprograficznych (np. punkty ksero) uiszczając opłaty na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi mają wątpliwości, czy opłaty te powinny być zwiększane o kwotę podatku VAT.

Zgodnie z art. 20¹ ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. Nr 24, poz. 83 ze zm.), posiadacze urządzeń reprograficznych, którzy prowadzą działalność gospodarczą w zakresie zwielokrotniania utworów dla własnego użytku osobistego osób trzecich, są obowiązani do uiszczania, za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, opłat w wysokości do 3 % wpływów z tego tytułu na rzecz twórców oraz wydawców, chyba że zwielokrotnienie odbywa się na podstawie umowy z uprawnionym.

Organizacja zbiorowego zarządzania inkasuje wyżej wymienione opłaty od posiadaczy urządzeń reprograficznych i dokonuje podziału tych opłat między podmioty uprawnione do ich otrzymania, w tym wydawców, zatrzymując pewną część pobranych opłat w celu pokrycia własnych kosztów związanych z podejmowanymi działaniami w zakresie poboru opłat i ich redystrybucji.

Zdaniem autora można stwierdzić, że opłaty od urządzeń reprograficznych stanowią dla podmiotów uprawnionych, tj. twórców i wydawców rodzaj **rekompensaty** z tytułu utraconego zarobku w związku z masowym kopiowaniem utworów na użytek prywatny. Na rekompensacyjny charakter opłat uiszczanych przez producentów i importerów urządzeń reprograficznych wskazał również Sąd Najwyższy w wyroku z 19 czerwca 2008 r. (sygn. akt V CSK 22/08): „ustanawiając art. 20 ust. 1 pkt 2 prawa autorskiego ustawodawca uznał, zgodnie ze współczesnymi tendencjami, za konieczne nałożenie na przedsiębiorców, którzy zapewniają dostęp do urządzeń ułatwiających kopiowanie i tym samym przyczyniają się do wykorzystywania na dużą skalę utworów w ramach dozwolonego użytku osobistego, obowiązku cywilnoprawnego przekazywania części swych przychodów za pośrednictwem określonych organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi twórcom i wydawcom. Przewidziane w art. 20 ust. 1 pkt 2 prawa autorskiego opłaty na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania stanowią kompensatę uszczerbku doznawanego przez twórców i wydawców na skutek kopiowania w ramach dozwolonego użytku osobistego”.

Tak więc rekompensacyjny i odszkodowawczy charakter przedmiotowych opłat przemawia za uznaniem, iż nie stanowią one wynagrodzenia za usługę, gdyż w zamian za uiszczaną opłatę podmioty zobowiązane nie otrzymują żadnego świadczenia od wydawcy. W orzecznictwie i interpretacjach podatkowych ugruntowany jest pogląd, iż zapłata odszkodowania nie stanowi czynności podlegającej VAT – tak więc opłaty reprograficzne uiszczane na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania, zdaniem autora nie powinny podlegać VAT.

Niezależnie od rekompensacyjnego charakteru opłaty, wydaje się iż przy jej uiszczaniu nie są spełnione również inne przesłanki konieczne do uznania określonej czynności za czynność

podlegającą opodatkowaniu podatkiem VAT. Czynność podlega opodatkowaniu VAT tylko wtedy, gdy jest wykonywana w **ramach umowy zobowiązaniowej**, a jedna ze stron transakcji może zostać uznana za bezpośredniego beneficjenta tej czynności. Przy czym, **związek pomiędzy otrzymywaną płatnością a świadczeniem na rzecz dokonującego płatności musi mieć charakter bezpośredni i na tyle wyraźny, aby można powiedzieć, że płatność następuje w zamian za to świadczenie.** (podobnie np. Dyrektor Izby Skarbowej w Warszawie w interpretacji indywidualnej z 29 grudnia 2010 r., IPPP2/443-820/10-4/KG). Natomiast Europejski Trybunał Sprawiedliwości w orzeczeniu w sprawie C-16/93 pomiędzy R. J. Tolsma a Inspecteur der Omzetbelasting Leeuwarden (Holandia) stwierdził, iż warunkiem opodatkowania świadczenia za wynagrodzeniem jest **istnienie stosunku prawnego, w ramach którego dochodzi do wymiany wzajemnych świadczeń pomiędzy świadczącym usługę a usługobiorcą.**

Podmioty zobowiązane do zapłaty opłaty od urządzeń reprograficznych, w związku z jej dokonaniem nie uzyskują żadnego prawa do wykorzystywania utworów na jakimkolwiek polu eksploatacji i są zobowiązane do jej zapłaty na podstawie przepisów prawa, a nie jakiegokolwiek umowy z wydawcami lub organizacją zbiorowego zarządzania. Organizacja zbiorowego zarządzania pobiera opłaty od szerokiego kręgu podmiotów zobowiązanych i dokonuje ich redystrybucji na rzecz wielu wydawców, przy czym trudno ustalić bezpośredni związek między wysokością opłaty uiszczanej przez określony podmiot zobowiązany a wysokością opłaty otrzymywanej przez dowolnego wydawcę. Brak jest stosunku zobowiązaniowego między danym wydawcą a określonym podmiotem zobowiązanym, na podstawie którego wydawca mógłby mieć roszczenia w stosunku do konkretnego podmiotu uiszczającego opłaty.

Zatem zdaniem autora, **opłat uiszczanych przez posiadaczy urządzeń reprograficznych na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania nie należy traktować jako wynagrodzenia za usługę świadczoną na rzecz tych posiadaczy** (np. punktów ksero), **w związku z czym opłaty te nie powinny podlegać opodatkowaniu VAT.** Za przyjęciem takiego stanowiska przemawia rekompensacyjny charakter tych opłat, brak świadczenia na rzecz posiadacza urządzeń reprograficznych ze strony wydawcy lub organizacji zbiorowego zarządzania oraz brak stosunku zobowiązaniowego między danym wydawcą a określonym podmiotem zobowiązanym do uiszczania opłat.

Natomiast czynności wykonywane przez organizację zbiorowego zarządzania, polegające na pobieraniu opłat od urządzeń reprograficznych i podziale tych opłat między poszczególnych wydawców należy zdaniem autora uznać za **świadczenie usług przez tę organizację na rzecz wydawców**, podlegających opodatkowaniu podatkiem VAT (w stosunku do świadczonych przez organizację zbiorowego zarządzania usług nie znajdzie zastosowanie zwolnienie, ani też obniżona stawka VAT, i usługi te podlegają opodatkowaniu stawką 23%). Zatem organizacja ta w związku ze świadczoną usługą, powinna wystawiać faktury VAT na poszczególnych wydawców. W przypadku tej usługi za obrót opodatkowany VAT należy uznać kwotę zatrzymaną przez organizację zbiorowego zarządzania od pobranych opłat w celu pokrycia własnych kosztów, pomniejszoną o kwotę podatku.

Renata Łabędź
Doradca podatkowy nr 11169

Małopolski Instytut Studiów Podatkowych Sp. z o.o.